

Nr 152.

Av herr Domö m. fl., om ökat anslag till utbildning av luftskyddspersonal m. m.

Under den svarta veckan i september 1938 vidtogos i ett flertal huvudstäder omfattande åtgärder till skydd för civilbefolkningen mot ett luftangrepp. I London utdelades gasmasker åt befolkningen och grävdes skyddsvärn i parkerna. I Paris gjordes förberedelser för stadens utrymning och för överflyttning av museernas konstskatter till bombsäkra valv. Även i mindre stater, som icke voro lika direkt berörda av den storpolitiska krisen, ansträngde man sig att höja kuppberedskapen, framförallt det lokala luftförsvarets effektivitet. Till grund för dessa strävanden låg antagandet, att ett nytt europeiskt krig skulle inledas med en överraskande kupp, och mycket talade för att denna skulle få formen av bombanfall mot de stora städerna och industricentra.

Under dessa improviserade försvarsförberedelser befunnos mångenstädes svåra brister och luckor i luftskyddsorganisationen föreligga. Under höstens lopp har man i ett stort antal länder sökt tillgodogöra sig krisens lärdomar och effektiviserat luftskyddet. Att även i Sverige snabba åtgärder på detta område äro nödvändiga står utom allt tvivel. Den hittillsvarande organisationen av det civila luftskyddet är hos oss långt ifrån tillfredsställande. Visserligen har sedan några år enighet rått om behovet av särskilda skyddsåtgärder emot de faror, som vid krig hota civilbefolkningen genom fientliga luftanfall. Vid 1937 års riksdag antogs också en luftskyddslag, innehållande bestämmelser om luftskyddets organisation och förberedande i fredstid. Ett särskilt organ, luftskyddsinspektionen, inrättades för dea centrala ledningen för luftskyddet, och en del mindre anslag beviljades till luftskyddsändamål.

Men ännu i denna dag har dessa åtgärder till trots i vårt land något effektivt, i allvarstider funktionsdugligt luftskydd icke kommit till stånd. Man har fått en organisation, som i stort sett ingenting annat är än en pappersorganisation. För civilbefolkningen i landets huvudstad och övriga ekonomiska och administrativa centra fanns under den svarta septemberveckan knappast mera än en antydning om skyddsmöjligheter, som borde varit självklara.

Bristerna i luftskyddsorganisationen trädde grällt i dagen under den stora luftförsvarsövningen i östra Svealand. Mörkläggningen inom Stockholms luftskyddsområde kunde visserligen programenligt genomföras, och civilbefolkningen varskoddes genom larmsignaler om det fingerade flygangreppet. Men därvid stannade det också. När flyglarm gavs vid luftförsvarsövningen, kunde gatutrafikanterna icke hänvisas till något enda skyddsrum. Man fick nöja sig med att uppmana dem att trycka sig intill husväggarna eller söka skydd i portgångar och hus. Hade det kommit till krig, så skulle härutinnan ingenting ha förändrats. Ty några bombsäkra skyddsrum för civilbefolkningen existerade

icke vare sig i huvudstaden eller andra svenska städer. Ej heller funnos några gasmasker för civilbefolkningen. Det s. k. hemskyddet var praktiskt taget obefintligt. Inga planer funnos utarbetade för vart de kommunala tjänstemännen skulle taga vägen vid flyglarm eller vart man skulle föra dyrbara offentliga samlingar och oersättliga arkivalier.

Ansvar för dessa missförhållanden kan icke läggas på de lokala luftskydds-föreningarna. Inom dessa föreningar torde man gjort vad man kunnat för att sprida upplysning rörande det enskilda luftskyddet och förmå allmänheten att deltaga i åtgärder för att inskränka verkningarna av ett flyganfall. Ett stort arbete har nedlagts på propaganda och för att uppbygga en hemskyddsorganisation. Men föreningarna ha saknat ekonomiska resurser för att annat än undantagsvis kunna genomsyra befolkningen och få alla att inse att det är en medborgerlig plikt att deltaga i det enskilda luftskyddet.

Erfarenheten från luftskydds-föreningarnas hittillsvarande verksamhetstid ger vid handen att ett luftskydd, som förtjänar benämningen luftskydd, icke torde kunna baseras på frivilliga insatser i den utsträckning man från det allmännas sida förutsatt. Det enskilda luftskyddet behöver frivillig personal, utbildad att kunna ingripa och lämna den första hjälpen inom bostadskvarteren. Detta hemskydd skall vara kunnigt i bekämpandet av brandbombers verkan. Det skall ge den första hjälpen åt gasskadade och sårade. Det skall övervaka ordningen och anordningarna i eventuella skyddsrum. Det skall m. a. o. bestå av folk, som har förmåga att taga ledningen och att behjärtat ingripa. Skola inom luftskydds-föreningarna aktiva medlemmar utbildas i tillräcklig skala för en effektivt organiserad hemskyddstjänst i de större städerna och industrisamhällena, måste föreningarna från det allmänna erhålla anslag för ändamålet. Medlemsavgifterna förslå icke till expeditionslokaler, utbildning och propaganda.

Riksluftskyddsförbundet har för sin del i skrivelse den 13 juni 1938 hemställt om statsbidrag med 21.520 kronor till bestridande av förbundets organisationskostnader (sekretariat och arbetsutskott), med 15.500 kronor till upplysning och propaganda samt med 32.500 kronor till utbildningsverksamhet eller med tillhoppa 69.520 kronor. Vidare har förbundet ansett de särskilda länsförbunden böra för anställande av chefsinstruktörer erhålla ett organisationsbidrag av sammanlagt 50.000 kronor, varjämte vissa lokalföreningar enligt förbundets hemställan borde stödjas med ett bidrag av tillhoppa 10.000 kronor.

Förbundet motiverar dessa sina anslagsäskanden med att förbundet för att bedriva sin verksamhet med någon utsikt till effekt skulle behöva en årlig inkomst av 90.000—100.000 kronor. Visserligen hade förbundet gjort framställning om bidrag av lotterimedel men under hand erfarit, att något sådant icke komme att tilldelas förbundet. Vidare hade förbundet ditintills erhållit bidrag från enskilda och företag till en summa av 41.700 kronor, men flertalet bidragsgivare hade bestämt förklarar, att bidragen vore att betrakta såsom engångsbelopp. Förbundet kunde som säkra inkomster under nästkommande budgetår endast räkna med ett årligt frivilligt bidrag av 10.000 kronor. För-

bundet anför ytterligare, att det för ernående av effektivitet i utbildningen av aktiv personal inom olika luftskydds sorter vore nödvändigt, att kunniga instruktörer funnes för säkerställande av utbildningsverksamhetens riktiga bedrivande inom de olika länen. De inom länsförbunden och dess arbetsutskott arbetande personerna fullgjorde sina uppdrag utan ersättning, och länsförbundens organisationskostnader hade dittills bestritts genom frivilliga bidrag. Som inga medlemsavgifter utginge från lokalföreningarna till länsförbunden och enär de frivilliga bidragen icke räckte till för bestridande av kostnader för chefsinstruktörernas verksamhet, vore statsbidrag till ifrågasvarande ändamål motiverat. Lokalföreningarna, inom vilka allt arbete likaledes fullgjordes utan ersättning, vore även i behov av bidrag av statsmedel.

Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen, femte huvudtiteln, punkterna 202 och 203, endast delvis tillmötesgått denna hemställan. Av de begärda inalles 129.520 kronorna tillstyrker föredragande departementschefen endast 70.000 kr. Samtidigt tillstyrkas 20.000 kr. till Röda Korsets luftskyddsverksamhet. Med denna snäva anslagsram torde varken länsförbunden eller lokalföreningarna kunna erhålla några statsbidrag. Hela den frivilliga luftskyddsverksamheten äventyras. De svenska luftskyddsorganisationernas medelsbehov pr år uppgår enligt officiella siffror till 2.300.000 kronor. Om riksdagen följer Kungl. Maj:ts förslag skulle hela denna summa så när som på 70.000 kronor få anskaffas på privat väg. Ingen som helst säkerhet finnes för att beloppet verkligen kan anskaffas. En sådan ordning är ohållbar, om luftskyddsverksamheten överhuvud skall ha någon allvarlig mening. Det är en minimifordran, att riksluftskyddsförbundet åtminstone erhåller hela det anslag, förbundet funnit erforderligt. Anslagsposten Civilt luftskydd: Bidrag till enskilda sammanslutningar för utbildning av luftskyddspersonal m. m. bör sålunda höjas från av Kungl. Maj:t föreslagna 90.000 kronor till 150.000 kronor. Med hänsyn till portokostnadernas betydelse för luftskyddsföreningarnas verksamhet i det allmännas intresse ifrågasätta vi också, om icke föreningarna av Kungl. Maj:t borde medgivas tjänstebrevsrätt.

*

För hemskyddet i de större fastigheterna skall enligt de uppgjorda planerna finnas en hemskyddsledare samt lämpligen en rapportkarl, en ordningsman för skyddsrummet (där sådant finnes), brandvakt samt personal, som förstår sig på sjukvård. Septemberkrisens lärdomar förmådde överståthållarämbetet i Stockholm att i oktober månad söka avhjälpa de värsta bristerna på detta område. En kungörelse utfärdades, varigenom husägarna ålades att upprätta luftskyddsplan för sina fastigheter. I första hand skulle genom fastighetsägarens försorg uttagas en ansvarig hemskyddsledare och medlemmar till husbrandvakten. Härjämte skulle anskaffas sådan eldsläckningsmateriel, som varje patrull måste ha tillgång till, om det skulle bli allvar.

Ofantligt mycket återstår emellertid om det allmänna luftskyddet skall bliva tjänstedugligt i nödvändig omfattning. Framför allt kan ifrågasättas om icke

tjänsteplikt bör införas för den till det aktiva luftskyddet uttagna personalen. På frivillighetens väg torde nämligen nödig personal, som är villig och oförhindrad att underkasta sig erforderlig utbildning och övning, icke kunna anskaffas. Och utan i fredstid utbildad och övad aktiv personal inom de olika tjänstegrenarna måste luftskyddet alltid bliva bristfälligt.

Frågan har berörts av chefen för luftskyddsinspektionen i ett intervjuuttalande i Dagens Nyheter den 29 oktober 1938. I uttalandet framhålles, att upprättandet av luftskyddsplaner berett fastighetsägarna åskilligt bekymmer, särskilt uttagning av den personal, som skall fungera som ledare, husbrandvakt, sjukvårdspersonal etc. Bl. a. har man ifrågasatt, huruvida den personal, som nu uttas, också i händelse av krig skulle kunna påräknas för hemskyddets räkning och alltså undandras produktionen, eller om man då skulle "göra om" hela organisationen. Frågan är alltså oklar.

Huru stor betydelse den har torde framgå av följande. 400 luftskyddsarter finnas i Sverige, och de lokala luftskyddsföreningarnas antal uppgår f. n. till c:a 300—400. För hemskyddet behöves en personal på omkring 300.000 personer, varav 60 à 70 procent kvinnor, Stockholms hemskydd kräver en personal på ungefär 50.000, vartill för huvudstadens del kommer 7.000 man aktiv luftskyddspersonal. Den större svenska industrien behöver inalles omkring 20.000 man aktiv personal. Alla de här nämnda personalgrupperna och många flera skola utbildas. Därtill kommer utbildning av luftskyddschefer, industriluftskyddsledare, hemskyddsledare samt instruktörer.

I händelse av krig och luftskyddstillstånd inträder luftskyddsplikt. Myndigheterna komma alldeles säkert att då ålägga de för hemskydd uttagna att fullgöra sådan plikt. Men chefen för luftskyddsinspektionen medger i sitt ovannämnda uttalande att om det skulle stöta på stora svårigheter att fylla de för hemskydden nödvändiga kadrerna på annat sätt, "så får man nog överväga frågan om luftskyddspliktens införande även i fredstid". Att svårigheter härvidlag uppstå är självklart på grund av det stora antal personer, som erfordras för ett effektivt hemskydd.

*

Vad beträffar kostnaderna för luftskyddet måste enligt vår mening en klar gränslinje uppdragas mellan statens, kommunernas och de enskildas skyldigheter. Bestämmelserna om skyldighet för kommuner och enskilda att medverka vid luftskyddets förberedande i fredstid återfinnas dels i 10 och 11 §§ luftskyddslagen och dels i 20 § förfoganderättslagen. En kommuns direkta åliggande i förevarande hänseende inskränker sig till den i 10 § förstnämnda lagstadgade skyldigheten att lämna erforderligt biträde vid planläggningen av luftskyddet inom kommunen. Bristen på uttryckliga bestämmelser ifråga om kommunernas skyldigheter sammanhänger otvivelaktigt med den försiktighet, som präglat luftskyddsutredningens förslag och statsmakternas beslut på detta område. Det har uppenbarligen ansetts lämpligt att till en början iakttaga

återhållsamhet ifråga om detaljbestämmelser för att man framdeles, när praktiska erfarenheter från planläggnings- och förberedelsearbetet i övrigt vunnits, skulle hava friare händer. Följden har emellertid blivit, att på många punkter stor oklarhet råder om kommunernas skyldighet att medverka vid luftskyddets förberedande i fredstid och om den rätta fördelningen av kostnaderna mellan stat och kommun. Den från Svenska stadsförbundets sida på sin tid över förslaget till luftskyddslag framställda anmärkningen på förslagets bristande klarhet i fråga om kommunernas ekonomiska förpliktelser har också under den tid som gått vunnit i styrka. Saknaden av uttryckliga lagbestämmelser har i åtskilliga fall framkallat villrådighet hos de anslagsbeviljande kommunala organen, och denna brist har otvivelaktigt visat sig utgöra ett svårt hinder för ett ändamålsenligt förberedande av luftskyddet inom många av våra viktiga luftskyddsarter. Ehuru kommunerna över lag visat förståelse för luftskyddet och dess förberedande, har sålunda bristen på närmare bestämmelser i fråga om kommunernas åligganden på vissa håll ansetts utgöra hinder för kommunernas medverkan, på sätt som förutsatts, eller för beviljande av de anslag, vederbörande luftskyddsmyndigheter för olika ändamål begärt. Förberedelsearbetet har sålunda blivit lidande på de svävande bestämmelserna, och de för organiserandet av luftskyddet ansvariga myndigheterna hava hämmats i sitt arbete.

En kort resumé över viktigare kommunala luftskyddsbeslut lämnas i det följande; resumén understryker starkt behovet av en lagstiftning, som klart ut säger, vilka skyldigheter som åvila kommunerna.

I *Enköping* ha anslagits 500 kr. till luftskyddsmateriel (för luftskyddsövningar m. m.). I *Eslöv* anslagos i juni 4.000 kr. till utbildning av luftskyddschefen samt av manlig och kvinnlig sjukvårdspersonal, för gasskyddskurser, för materielanskaffning, för utbildning och övningar i gasskyddstjänst samt för inrättande och drift av en gasskyddsbyrå.

I *Göteborg* begärde länsstyrelsen i skrivelse i maj 1936 anslag till anskaffande av viss materiel för anställande av prov i anslutning till planerade åtgärder i staden för civilbefolkningens skydd mot luftanfall. Kostnaderna uppskattades till c:a 17.600 kr., och den materiel, det var fråga om, skulle bestå av gasskyddsutrustningar (gasmask och gasskyddskläder) för polisverket, renhållningsverket, gatu- och vägförvaltningen, gas- och elektricitetsverket och vattenledningsverket, syrgasapparater för polisverket, elektriska sirener för gas- och elektricitetsverket samt indikeringsmateriel för gasspaningsavdelningarna. Stadsfullmäktige beviljade den 8 oktober samma år 10.000 kr. för angivna ändamål. Stadsfullmäktige beslöt vidare i mars i år med anledning av luftskyddslagens åläggande å polismyndigheterna att organisera det civila luftskyddet att inrätta två nya överkonstapels- och två konstapelstjänster vid stadens polisverk.

I *Hässleholm* ha stadsfullmäktige anslagit 1.500 kr. till inköp av materiel för utbildning i luftskyddstjänst, 250 kr. för utbildning av en instruktör, 400 kr. för utbildning av sjukvårdspersonal, anordnande av gasskyddskurser, prak-

tiska övningar m. m. och 120 kr. till resebidrag för besök vid luftskyddsutställningen i Eksjö. I *Katrineholm* anslogo stadsfullmäktige den 10 oktober 2.000 kr. till inköp för utrustning till en hjälpplats inom stadens luftskyddsområde. I *Lidköping* anslogo stadsfullmäktige den 19 oktober 2.700 kr. till övningsmateriel för luftskyddskurser (för 300 man). Stadsfullmäktige i *Norrköping* beviljade i mars 4.200 kr. till avlönande av sakkunnigt biträde åt luftskyddschefen och 1.500 kr. till lokal för luftskyddschefens expedition. I *Ljungby* anslogos 100 kr. till luftskyddsnämnden för visande av propagandafilm m. m.

Stadsfullmäktige i *Oskarshamn* beslöto i december förra året med anledning av skrivelse från länsstyrelsen, att för luftskyddets planläggning behövliga medel kunde tas av anslaget för oförutsedda utgifter. Till anordnande av luftskyddskurser i staden ha stadsfullmäktige anslagit 535 kr. I *Södertälje* ha stadsfullmäktige anslagit 1.680 kr. för inköp av materiel för utbildning av aktiv personal i det civila luftskyddet. Stadsfullmäktige i *Umeå* ha beviljat 1.200 kr. till ersättning åt sakkunnig person för arbete med planläggning av luftskyddsåtgärder och 300 kr. till skrivhjälp m. m. Municipalfullmäktige i *Göteborg* utsågo i juni två av sina medlemmar att biträda luftskyddschefen vid planläggande av luftskyddet samt tre extra polismän och 15 extra brandmän att träda i tjänst vid proklamerande av luftskyddstillstånd. I *Sävsjö* har anslagits 1.513 kr. för inköp av gasmasker m. m. för brandkårens behov.

För utbildning av luftskyddscheferna eller av instruktörer för luftskyddet m. m. ha kommunerna rätt allmänt anslagit medel.

I ett mycket stort antal fall ha städerna ingått som medlemmar i länsförbunden för luftskydd, i många fall också i platsens luftskyddsförening. Utöver de årliga medlemsavgifterna ha också i många fall beviljats engångsbidrag till länsförbundens eller den lokala föreningens omkostnader.

I *Stockholm* ha stadsfullmäktige för år 1939 på framställning av motionärer ur skilda partier beviljat ett anslag på 650.000 kr. för luftskyddsändamål.

Till de stora luftförsvarsövningar, som de senare åren hållits på skilda orter, ha städerna i många fall lämnat anslag. *Sålunda* beviljade stadsfullmäktige i *Stockholm* 15.000 kr. till luftskyddsövningarna i höstas. Stadsfullmäktige i *Eskilstuna* beviljade 5.000 kr. till luftskyddsövningarna, och stadsfullmäktige i *Strängnäs* anslogo 500 kr. till luftskyddet och särskilt till höstens luftskyddsövningar. Till luftförsvarsövningarna på Gotland i fjol höst lämnade *Visby* stad ett belopp av 500 kr.

Planer för organiserandet av luftskydd åt civilbefolkningen ha på senaste tiden varit under utarbetande i ett stort antal städer, köpingar och industrisamhällen. I första hand gäller planläggningen endast sådana orter, som befaras främst bli utsatta för luftangrepp och för vilka s. k. fullständigt luftskydd anses nödvändigt. I en del fall ha också anslag redan beviljats till särskilda åtgärder för luftskyddet, framför allt berörande brandväsendets förstärkande och anordnande av skyddsrum.

Stadsfullmäktige i *Stockholm* beviljade *Sålunda* den 20 juni 1938 700.000 kr.

till skyddsanordningar vid det nya Södersjukhuset. Enligt beslutet skola fullt bombsäkra skyddsrum utsprängas i berget under sjukhuset. Dessa ha beräknats efter full beläggning av sjukhuset eller för omkring 1.200 patienter och omkring 1.000 befattningshavare. Stadskollegiet hade tillstyrkt förslaget av den grund, att sprängningsarbetena för skyddsanordningen syntes böra ske samtidigt med sprängningen för sjukhusets sängbyggnad och detta senare arbete icke lämpligen kunde uppskjutas. *Kollegiet uttalade emellertid, att i detta tillstyrkande ej låg något medgivande, att kostnader för skyddsanordningar i allmänhet borde åvila staden. Kollegiet var tvärtom av den uppfattningen, att dylika kostnader principiellt borde bestridas av staten.* I detta sammanhang ville kollegiet framhålla önskvärdheten av att författningsbestämmelser rörande statsbidrag till luftskyddsanordningar snarast bleve utfärdade.

I Malmö väcktes den 22 oktober 1938 av två högermän och två socialdemokrater en motion med hemställan, att stadsfullmäktige måtte besluta uppdraga åt drätselkammaren att omedelbart låta verkställa utredning angående anordnande av skyddsrum i olika delar av staden och att till stadsfullmäktige skyndsamt inkomma med den framställning i ärendet, vilken denna utredning kan föranleda. I motiveringen anfördes, att under rådande oroliga utrikespolitiska förhållanden det måste anses vara en för Malmö stad utomordentligt viktig angelägenhet att på ett så effektivt sätt som möjligt sörja för befolkningens skydd mot eventuella anfall från luften.

Stadsfullmäktige i Örebro anslogo den 8 juni 37.680 kr. för anskaffande av 4 st. motorsprutor, 3.000 m. brandslang jämte annan brandmateriel, huvudsakligen avsedd att öka brandredskapen vid luftanfall i krig.

I Uppsala hade brandchefen utarbetat och brandstyrelsen framlagt en plan till brandväsendets krigsorganisation, d. v. s. brandkårens organisation för medverkan i den civila luftskydds- och räddningstjänsten. Enligt planen, vars genomförande skulle dra en kostnad av 65.000 kr., skulle anskaffas 3 bogserbara motorsprutor, 10.000 m. slang, 170 stål hjälmar, 142 ansiktsmasker, 10 kemiska eldsläckningsapparater m. m. Drätselkammaren tillstyrkte anslaget att utgå med en femtedel under vart av åren 1939—43. Stadsfullmäktige fattade den 21 oktober 1938 beslut i enlighet med kammarens framställning.

Stadsfullmäktige i Linköping anslogo den 25 oktober 1938 20.000 kr. till anskaffande av brandmateriel för luftskydd. Stadsfullmäktige i Kalmar anslogo den 30 september 1938 51.500 kr. för ett hastigt ordnande av allmänt luftskydd för staden.

Kungl. Maj:t har sätillvida uppmärksammat behovet av en klarare lagstiftning beträffande statens, kommunernas och de enskildas skyldigheter i fråga om luftskyddets förberedande som nyligen inom socialdepartementet utarbetats en P. M. i ärendet. Denna P. M., som utmynnar i utkast till lag om ändrad lydelse av vissa stadganden i luftskyddslagen och förfoganderättslagen, befinner sig f. n. ute på remiss hos de kommunala myndigheterna. Utkastet berör emellertid icke en så viktig fråga som anordnandet av offentliga skyddsrum, sättet för

bestridande av kostnaderna härför eller kommunernas kompetens att anslå medel som bidrag till bekostande av skyddsrum av detta slag.

I statsverkspropositionen har föredragande departementschefen vid behandlingen under femte huvudtiteln, punkt 204, av frågan om bidrag till kommuner för anordnande av vissa skyddsrum snuddat vid problemet.

För erhållande av bidrag från detta anslag gäller enligt beslut av 1937 års riksdag såsom villkor, att skyddsrummet av kommunen anordnas i redan uppförd byggnad. Vidare är bidraget i främsta rummet avsett att tillgodose behovet av ledningscentraler, skyddsrum för aktiv personal och hjälpplatser. Endast i andra hand och i mån av tillgång kunna bidrag lämnas till inrättande av skyddsrum för allmänheten.

Hittills vunnen erfarenhet har enligt socialministern ådagalagt, att gällande villkor för nu förevarande anslags användning varit alltför snäva för att praktiska resultat skulle uppnås. I de icke alltför talrika fall, då på kommunalt initiativ åtgärder ifrågasatts för anordnande av skyddsrum, särskilt för ledningscentraler, har man oftast åsyftat att i samband med nybyggnader eller annorledes än genom utnyttjande av äldre fastigheter bereda tillgång till erforderliga skyddsrum. Med hänsyn till vikten av att åtminstone ledningscentralerna samt den aktiva personalen utan dröjsmål må kunna disponera nöjaktigt skyddade rum, förordar socialministern, att bidrag till anordnande av sådana må kunna utgå till ur luftskyddssynpunkt viktiga kommuner oberoende av om man därvid avser att utnyttja äldre byggnader eller i annan ordning tillgodose behovet. Enahanda jämkning bör vidtagas i fråga om anordnande genom kommunernas försorg av skyddsrum för civilbefolkningen i den mån det gäller kommuner med svag ekonomisk ställning.

Departementschefens uttalande är att hälsa med tillfredsställelse såsom ett steg i rätt riktning. Bättre än en "jämkning", vars innebörd är mer eller mindre problematisk, vore emellertid en i lag bestämd fördelning mellan stat och kommuner av kostnaderna för skyddsrummen. En sådan reglering av kostnaderna är så mycket angelägnare som bombsäkra skyddsrum för civilbefolkningen sluka summor, vilka kommunerna omöjligen ensamma kunna orka med. För Stockholms vidkommande har genom gatukontorets försorg i höstas verkställts en utredning, som visar, att skyddsrum för något mer än 60.000 människor skulle draga en kostnad av 10 miljoner kronor. Skyddsrum i andra tätt bebyggda samhällen skulle förmodligen kosta liknande belopp. Utgifterna komma att variera inte bara med hänsyn till städernas och samhällenas storlek utan även med hänsyn till deras försvarsvärde och geografiska läge.

Då luftskyddet i princip är en statlig uppgift och vid luftskyddslagens tillkomst vederbörande departementschef klart uttalade sig för att staten som allmän princip skulle bestrida kostnaderna för luftskyddet, synes det oss även principiellt oriktigt att förutsätta, att kommunerna skulle åtaga sig att på egen bekostnad bygga allmänna skyddsrum. Frågan om fördelningen av kostnaderna för allmänna skyddsrum bör med snaraste upptagas till reglering, och det bör

därvid tillses, att de skyldigheter, som genom lagstiftningen kunna komma att påläggas kommunerna, icke bliva oskäligt betungande.

Kostnadsfrågan kan måhända lättare lösas genom att skyddsrummen byggas så att de i fredstid kunna användas som garage. Enligt den i Stockholm gjorda utredningen skulle man i 19 av de 30 skyddsrum, som kunde anordnas i inre staden, få 900 garageplatser. Stockholm har stort behov av sådana, och gång efter annan har frågan om att bygga garage under en del torg varit på tal. De i skyddsrummen nedlagda pengarna skulle alltså åtminstone delvis kunna göras räntabla.

Vad luftskyddets materielfråga angår, arbetar luftskyddsinspektionen sedan någon tid intensivt på att utfylla de luckor i materielen, som konstaterades under luftförsvarsövningen i september. Med tillfredsställelse må antecknas, att Kungl. Maj:t tillmötesgått inspektionens anslagsäskanden för anskaffande av gasskyddsutrustning för den aktiva personalen vid allmänna luftskyddet, industriluftskyddet och det enskilda luftskyddet. I statsverkspropositionen, femte huvudtiteln, punkt 200, har sålunda ett anslag på 4 milj. kr. för detta ändamål begärts. Då dessutom på tilläggsstaten för 1938—39 äskats 3,5 milj. kr. torde anslaget få anses tillräckligt för snabb anskaffning av skyddsutrustning åt den aktiva luftskyddspersonalen.

Kungl. Maj:t har däremot beklagligtvis lämnat frågan om civilbefolkningens förseende med gasmasker olöst. Vi finna denna underlåtenhet så mycket mera anmärkningsvärd som luftskyddsinspektionens planer i ifrågavarande hänseende knappast kunna anses tillfredsställande. För behovet av gasmasker åt civilbefolkningen ämnar luftskyddsinspektionen sålunda enligt meddelande sörja genom central upphandling. Försäljningen av gasmaskerna skulle ordnas så att den enskilde medborgaren får tillhandla sig ett bevis, som berättigar honom att vid luftskyddstillstånd (sådant inträder vid krigsfara eller krig) utprova och utbekomma en gasmask ur de upplagda förråden. Denna metod är knappast vare sig effektiv eller sympatisk. Den gynnar de bättre situerade och innebär en fördelning av tillgängliga masker på måfå. Vi ifrågasätta därför om icke staten borde anskaffa och fördela gasmaskerna *utan kostnad för den enskilde*, så att behovet bleve fyllt främst där det är störst. Sedan all aktiv personal i luftskyddet erhållit masker, böra sådana t. ex. tilldelas alla, som ha arbete utomhus utom räckhåll för skyddsrum men inom luftskyddsart, och sedan alla andra viktigare behov fyllts bör slutligen befolkningen i övrigt inom luftskyddsarterna komma i fråga. Spörsmålet synes i alla händelser böra göras till föremål för utredning.

Med åberopande av vad ovan anförts hemställa vi,

- 1) att riksdagen måtte under punkten 203, femte huvudtiteln, för budgetåret 1939—40 till Civilt luftskydd: Bidrag till enskilda sammanslutningar för utbildning av luftskyddspersonal m. m. anvisa ett anslag av 150.000 kr.;

2) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsam utredning och förslag om tjänsteplikt även i fredstid för den till det aktiva luftskyddet uttagna personalen;

3) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsam reglering i luftskyddslagen av kommuners och enskildas skyldighet att medverka vid luftskyddets förberedande, innefattande jämväl frågan om fördelningen av kostnaderna för allmänna skyddsrum; samt

4) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning, huruvida icke gasmasker lämpligen kunde av staten anskaffas och i mån av behov tillhandahållas civilbefolkningen utan kostnad för den enskilde.

Stockholm den 23 januari 1939.

Fritiof Domö.

Nils Gabrielsson.

Gustaf Tamm.

J. B. Johansson.

Gustaf Velander.

Karl Wistrand.

M. Svensson.
